

Explorarea legăturii dintre legalitate, munca decentă și redresarea economică

SINTEZA DEZBATERII

Ilegalitatea, care devine larg răspândită, dar și nerespectarea statului de drept sunt fenomene care împiedică redresarea economiilor noastre. Acestea reprezintă o amenințare la adresa implementării corecte a planului de redresare al UE, dar mai ales distrug locurile de muncă și le fac nesigure și periculoase.

1. UE dispune de cadre politice care să permită instituțiilor europene și naționale să combată orice formă de ilegalitate, încălcare a drepturilor fundamentale și abatere de la democrație. Printre aceste cadre se numără Agenda 2030 a ONU cu ODD 8 și 16, Carta europeană a drepturilor fundamentale și Pilonul european al drepturilor sociale (cu Planul său de acțiune adoptat la Porto, în mai 2021). Unul dintre obiectivele Autorității Europene pentru Muncă (ELA) este de a impune aplicarea legislației UE, de a combate economia subterană și de a activa acțiunile de inspecție transfrontalieră. În cele din urmă, ne așteptăm ca viitorul cadru UE pentru investiții sustenabile să interzică toate capitalurile provenite din activități ilegale.
2. Dimensiunea (sau amploarea) fenomenului este dificil de cuantificat, chiar dacă se estimează că economia nedeclarată este mai mare decât anumite linii bugetare ale UE (mai mult decât CFM și Generația următoare împreună). Principala sursă de însușire ilegală a banilor lucrătorilor (salarii și impozit pe venit) provine din activități financiare ilegale, corupție și mită. Drepturile lucrătorilor sunt, de asemenea, amenințate de: organizațiile criminale, angajatorii necinstiți care exploatează lacunele legislative, administrațiile slabe și lipsa de eficiență a sistemelor judiciare. Acest gen de ilegalități nu este recent, prima încercare serioasă a UE de a combate aceste practici din lumea muncii datând din 2007. Cu toate acestea, semestrul UE și Rapoartele de țară au evidențiat gravitatea situației, în special în țările în care diferite forme de ilegalitate sunt atât de răspândite încât devin o amenințare la adresa dezvoltării durabile.
3. Am identificat riscuri interne și externe.
4. Riscurile interne sunt legate de: crima organizată; corupția în administrațiile publice; lipsa unei culturi a legalității în rândul angajatorilor; dar și lipsa unei condamnări publice care ar crea ostilitate față de cei care comit astfel de infracțiuni. De asemenea, nerespectarea statului de drept facilitează comportamentele ilicite în economie și societate. Slăbiciunea și lipsa de pregătire a administrațiilor locale reprezintă adesea și un risc. Instrumentele și metodele folosite de administrațiile care guvernează piața muncii sunt adesea depășite în comparație cu cele utilizate de organizațiile criminale și întreprinderile ilegale.
5. Factorii externi sunt legați de riscurile economice și geopolitice. Invazia Ucrainei de către Rusia este forma supremă de violență care provine din state nedemocratice și duce la organizații criminale și comportamente ilicite. Nivelul de responsabilitate al marilor corporații ruse este incomparabil cu cel al celor aflate în UE. În plus, capitalurile cu origini dubioase sau ilicite găsesc adăpost în paradisurile fiscale. Acestea nu numai că reduc resursele disponibile pentru lucrători și guverne, ci și contaminatează întreprinderile în care investesc. În cele din urmă, în economiile globalizate, răspândirea economiei negre creează o concurență neloială între lucrători, ceea ce amenință direct modelul social european.

Riscurile interne și externe sunt abordate prin reforme și legislație care, adesea, sunt contestate de întreprinderile și administrațiile corupte, cu intenția de a întârzia sau neutraliza astfel de reforme. Drepturile sindicale sunt adesea diminuate de lipsa de

eficiență a sistemelor judiciare și poziția dominantă pe care angajatorii și administrațiile lipsite de scrupule o obțin din această situație. Angajații sunt cei care plătesc factura, atât din punct de vedere economic, cât și din cel al sănătății și siguranței.

ELA are un rol de jucat, promovând claritatea și informarea pentru a asigura o punere în aplicare corectă a legislației UE și abilitând inspectoratele de muncă să combată munca nedeclarată și încălcarea legislației sociale la locul de muncă. Ea poate colecta informații și date care ajută la cuantificarea și localizarea acțiunilor penale, corupției și exploatarei muncii. În acest sens, ELA și mișcarea sindicală ar trebui să dezvolte o cooperare strânsă.

Lupta împotriva ilegalităților este amplă, ea aparține statelor membre și instituțiilor UE. Cu toate acestea, este o problemă asupra căreia mișcarea sindicală ar trebui să lucreze și să acționeze acolo unde ar putea face diferența:

- combaterea capitalului ilegal și denunțarea proactivă a companiilor finanțate cu astfel de capitaluri;
- transformarea economiei subterane în economie normală, în care sunt declarate toate relațiile de muncă, poate beneficia de legile și prevederile acordurilor colective, iar toți lucrătorii au acces la protecție socială;
- să fie proactivă în asigurarea aplicării legii și să răspândească o cultură a legalității pentru a proteja lucrătorii, în special pentru a asigura locuri de muncă sigure și sănătoase; și
- să manifeste toleranță zero față de corupție și încălcarea drepturilor sociale, în special cele care pun în pericol sănătatea lucrătorilor (sănătate și securitate, protecție socială, salarii decente etc.).

Instrumentele pe care le putem pune în aplicare includ:

- negocierea colectivă și dialogul social, crearea unor mecanisme de legalitate (prezidiuri) în întreprinderi și sectoare cu riscuri mai mari, inclusiv prin planuri de acțiune convenite cu partenerii sociali la nivel european și național;
- promovarea unei culturi a legalității și permiterea represaliilor legate de reputație pentru cei care perpetuează infracțiunile, operează în paradisurile fiscale și evită impozitarea sau nu aplică legislația socială;
- interzicerea capitalului provenit din activități ilicite ale întreprinderilor, datorită unei guvernante corporative consolidate, cu participarea angajaților și constrângeri financiare durabile;
- monitorizarea și identificarea riscurile diferitelor forme de ilegalitate la nivel național, ilegalitate care ar putea submina obiectivele RRF și ale fondurilor structurale și ar putea fi în detrimentul condițiilor și locurilor de muncă, prin intermediul semestrului UE și promovarea, atunci când este necesar, a unor recomandări specifice fiecărei țări;
- utilizarea EURES, Platforma pentru muncă nedeclarată, pentru a monitoriza legalitatea în ceea ce privește mobilitatea forței de muncă și stabili un cadru pentru aducerea la suprafață a muncii nedeclarate a migranților și combate exploatarea acestora;
- construirea de alianțe cu ONG-urile și alte organizații pentru a denunța ilegalitatea și răspândi o cultură a legalității; precum și
- cooperarea cu instituțiile responsabile cu aplicarea legii și menținerea legalității, cum ar fi ELA și EUROPOL.

Afiliații ETUC sunt invitați să detalieze în continuare pe această temă. În acest scop, va fi organizată o sesiune de lucru în cadrul următoarei sesiuni de Regândire, cu scopul de a spori relevanța acestui subiect în următorul ciclu al semestrului UE (2023).